

**Rapport frå programsensor
2011/12**

Bachelorprogrammet i utviklingsstudiar

Universitetet i Bergen

**Rune Skarstein
NTNU**

29. juni 2012

Innleiing

Denne rapporten er basert på dokument som programkoordinator Camilla Agnethe Borrevik har skaffa til veges. Det gjeld spesielt referata frå møta i programstyret og eit lite utval eksamenssvar. Dessutan har eg brukt informasjon om programmet som ligg ute på UiBs nettsider. I denne rapporten vil eg konsentrere meg om innrettinga av og det faglege innhaldet i programmet. Dessutan vil eg drøfte kort eksamenssvara eg har fått til vurdering.

GLOB 101: tematikk og pensum

Tematikk og pensum i innføringsemnet GLOB101 er ein del endra sidan den førre rapporten vart skriven. Det er først ei allmenn «Innføring» (med *ein* førelesar?), og deretter får kvart av faga ein eigen bit (som tidlegare). I «Innføring» er det nytt pensum, men boka av Robert Marks er beholden.

Eg foreslår at programstyret snarast råd er finn ei erstatning for boka av Robert Marks. Ei muleg erstatning kunne vere Dieter Senghaas, *The European Experience: Historical Critique of Development Theory*. Den boka er, mildt sagt, langt mindre eurosentrisk enn tittelen kan tyde på. Dessutan sluttar eg meg til programstyret sitt forslag om å inkludere ein av filmene (eller begge to?) i innleiinga til GLOB 101.

I dei ulike faga sine bitar er det større eller mindre endringar av pensum. Kor vidt det nye pensum i desse bitane gir ei meir adekvat innføring i eigenarten til kvart av faga, er det vanskeleg for meg å vurdere. Ein annan ting er at den tematiske orienteringa til dei einskilde bitane er ulik. Biten i Sosialantropologi er konsentrert om *endogene* økonomiske, sosiale og politiske prosessar i u-land. Geografi-biten rettar søkjelyset på globalisering, som jo dreier seg om *eksogene* faktorar. Det gjer også økonomi-biten i stor grad. Der blir handel og internasjonale økonomiske relasjonar, samt miljø og utvikling drøfta. AORG ser på politiske prosessar, institusjonar og forvaltning av naturressursar i Sør-Afrika, altså i hovudsak *endogene* forhold. Den indre tematiske samanhengen mellom desse bitane og korleis dei ulike faga handsamar eit felles tema ulikt, er ikkje lett å sjå. Det er eit varsku når studentane sitt fagutval rapporterer at «Studentene skjønner ikke GLOB 101 før de er ferdige med emnet» (ref. programstyremøte, 09.11.2011).

Eit anna problem ved GLOB 101 synest meg å vere den litt forvirrande bruken av termane globalisering og utvikling. Mange studiar har vist at iallfall økonomisk endring («utvikling» eller «underutvikling») etter kolonialismens fall i stor grad dreier seg om *endogene* prosessar. Eg vil påstå at det same gjeld kulturell og politisk endring. Globaliseringa er ein *eksogen* faktor som modifierer og i nokre tilfelle totalt endrar desse interne prosessane. Men ulike u-land har «motstått» eller «utnytta» globaliseringa på svært ulike måtar. Dessutan er ikkje globalisering eit nytt historisk fenomen (jfr. f.eks. Polanyis klassiske studie *The Great Transformation*). Ein må altså unngå å påstå at globalisering=utvikling eller globalisering=underutvikling. Derfor er ikkje GLOB 101 eit dekkande namn for innleiinga til eit bachelorprogram i «utviklingsstudiar». Eg syns det ville vere ein fordel om GLOB 101

endra namn til noko med utvikling, og at emnet legg større vekt på kva som karakteriserer økonomisk «utvikling» og «underutvikling». (Her kunne UNDPs årlege *Human Development Report*) brukast i pensum.

Det kunne også opne for at bidraga frå dei einskilde faga blir meir konsentrerte om felles tema. Spriket i temaval blir endå større når vi kjem over på einskildfaga sine komponentar, ECON115 (ved sida av GLOB 101 i 1. semester) og SANT220, AORG106 og GEO131 (i 2. semester). Pensum i ECON 115 er framleis den generelle læreboka i utviklingsøkonomi av Todaro og Smith (alle 890 sider?). Det er ei bra bok, men for at studentane skal ha fullt utbytte av emnet, krevst det ei elementær innføring i økonomisk teori. Den reknar eg med at fagstudentane i økonomi har fått når dei kjem til dette emnet. Boka er dessutan sterkt disiplinretta og gir svært lite opning for andre disiplinær innan utviklingsstudiar. I AORG 106 er pensum framleis nærpå reindyrka konsentrert om politikk og politiske prosessar i Afrika. SANT 220 har fire førelesarar og eit pensum på 29 artiklar som omfattar totalt 824 sider. (Det syns eg er mykje for eit tredjedels semesters emne med totalt 10 førelesingar.) Eit par av artiklane i del 1 av dette emnet (t.d. artikkelen av Olivier de Sardan) kunne etter mitt skjønning med fordel gå inn i biten til sosialantropologi i GLOB 101. Eit problem med SANT 220 er at det behandlar praktisk talt heile temafeltet innan sosialantropologi. Dette blir overveldande for nye studentar som samtidig skal få innføring i to andre disiplinær. Eg foreslår at «Poverty and disparity in Latin America» i del 1 og heile del 3 blir utelatne. GEO 131 konsentrerer seg derimot om eitt tema, nemleg problem i jordbruk og ressursforvaltning i u-land.

Hovudgrunnen til dei nemnde problema er etter mi vurdering at emna ikkje er spesielt uforma for bachelorprogrammet i utviklingsstudiar, men for eigne studentar innan kvart fag. Alt i første studieåret blir studentane i utviklingsstudiar «plasserte» saman med disiplinane sine eigne studentar som møter desse emna med heilt andre føresetnader. På denne måten taper studentkollektivet i utviklingsstudiar eigen identitet alt i det første studieåret. Som eg skal kome attende til, blir denne utplasseringa på dei ulike faga fullført i spesialiseringsemna. Men før vi går over på den problematikken, finn eg det verdt å gjenta nokre av mine inntrykk av møtet med studentane sitt fagutval i den førre rapporten:

- Dei meiner at boka av Robert Marks er interessant og lærerik. Men ho fungerer ikkje som ei innføring i utviklingsstudiar.
- Studentane sine føresetnader (1. års) blir ikkje tekne omsyn til. Det skjer ei overbelastning av studentane ved innføringa i dei fire disiplinane.
- I innføringsemna (ECON 115, osv.) køyrer kvar disiplin sitt løp utan samarbeid med dei andre og utan å innordne sitt opplegg i ein heilskap for bachelorprogrammet.
- Førelesarane presenterer sine spesialitetar utan å ta omsyn til at dette er ei innføring.
- «Rotete opplegg». Vanskeleg å vite korleis ein skal bygge opp eksamenssvara.
- Faga samarbeider ikkje. Studentane opplever alt frå starten av ei splitting mellom disiplinane.
- Ulik fokus i innføringsemna og i den seinare faglege spesialiseringa.

- Når det gjeld sosialantropologi (SANT220), stiller studentane spørsmål ved om det er rimeleg at dei skal ha eit 200-emne første året i bachelorstudiet.
- AORG106 er utelukkande konsentrert om Afrika.
- Vanskeleg å velje spesialisering på grunn av mangel på informasjon om dei ein skilde faga i spesialiseringa. Studievegleiinga for spesialiseringa er mangelfull.

Spesialiseringsemna

Dei innleiande emna i første og andre semester gir 60 SP, medan spesialiseringa i tredje og fjerde semester gir 90 SP. Men i all hovudsak er det sterkt misvisande å kalle denne spesialiseringa ei «spesialisering i utviklingsstudiar». Dei obligatoriske emna ved spesialisering i samfunnsøkonomi, ECON 110, ECON 130, ECON 140, ECON 210, ECON 230 og ECON 240 er sterkt i-landsorienterte og slett ikkje relaterte til problem i u-land. Dette er standard pensum i samfunnsøkonomi der norske, og i nokon grad europeiske og amerikanske økonomiske problem og forhold blir drøfta. Pensumet er skreddarsydd for stillingar i Finansdepartementet og Norges Bank. Betre stelt er det heller ikkje i dei valfrie emna. Det ville ha hjulpet litt om det i det minste fanst eit valfritt emne om økonomisk vekst eller eit emne om internasjonal handel i eit u-landperspekt, for ikkje å snakke om emne om Verdsbanken og IMF sine funksjonsmåtar overfor u-land.

Dei obligatoriske emna i AORG er meir internasjonalt orienterte, men mot i-land, blant anna EU. Dette er, så vidt eg kan sjå, standard organisasjons- og statsvitskap ved våre universitet. Men her kjem det i det minste inn eit lite blick på problematikken rundt globalisering og demokrati (jf. arbeida av David Held i AORG 104). Heller ikkje blant dei valfrie AORG-emna er det noko emne med u-landsorientering.

Dei obligatoriske emna i geografi sterkt teknisk orienterte og dreier seg om kartografi (GEO 115) og (geografisk) statistikk (GEO 204). Ingen del av desse emna diskuterer (problem ved) den mulege bruken av desse teknikkane i u-land. Blant dei valfrie emna er det to (GEO 121 og GEO 221) som iallfall er relaterte til globalisering.

Dei obligatoriske emna i sosialantropologi er derimot i hovudsak u-landsorienterte, med vekt på slektskap, identitet, kjønnsrelasjonar inklusive arbeidsdeling, menneske-natur relasjonar, generasjonsrelasjonar, gåve- og bytterelasjonar, pengerelasjonar, sosiale nettverk, osv. med sterkast fokus på det som ofte blir kalla «primitive samfunn». Og dette er jo faget sin profil og karakter. Pensumet er veldig stort, i SANT 102 tre bøker og 20 artiklar, i SANT 103 ei bok og 35 artiklar, i SANT 104 ei bok og 36 artiklar, og 41 artiklar i SANT 105. (SANT er forresten einaste spesialiseringa utan valfrie emne.) Det kan ikkje vere tvil om at spesialiseringa i sosialantropologi gir store og relevante kunnskapar om spesielt lokale forhold i u-land. (Kor vidt studentane i utviklingsstudiar har kapasitet til å suge opp og bruke denne omfattande kunnskapen, er ei anna sak.) Dette er etter mitt skjønning den einaste spesialiseringa som fortener nemninga «spesialisering i utviklingsstudiar». (Men eg kan ikkje dy meg for å kome med ein kritisk merknad om SANT 102. Det har tittelen «Sosialt liv i globalt perspektiv». Pensumet

viser derimot at det dreier seg om «Sosialt liv i *komparativt* perspektiv». No må vi slutte med dette misbruket av orda «global» og «globalisering»!)

I spesialiseringane blir studentane i utviklingsstudiar totalt integrerte i det standardiserte studieopplegget og studentmiljøet i dei einskilde faga. Det dreier seg om heilt vanleg fagspesialisering. Og som vi har sett, er ei av desse fire spesialiseringane svært lite utviklings- eller u-landsrelatert, medan to spesialiseringar ikkje har slik orientering i det heile teke. «Gjenbruk» av fag og studieemne kan sjølvsagt vere fornuftig og produktivt i mange tilfelle. Men i dette tilfellet meiner eg at det er misvisande å kalle gjenbruken av dei fire faga for «Bachelorprogram i utviklingsstudiar». Studentane har for lengst fått ei aning om at dei blir villeia: «Fagutvalget ønsker at programbeskrivelsen skal endres slik at den i større grad beskriver den disiplinære spesialiseringens sentrale posisjon. De ønsker også at teksten for ‘Yrkesveier’ blir mer generell og ikke lenger begrenses til kun bistandsarbeid» (ref. programstyremøte , 09.11.2011).

Slik det er no, synest samarbeidet mellom institutta om dette programmet å vere dominert av logikken: «Dersom de let oss vere i fred, skal vi late dykk i fred»: Eit fag/institutt blandar seg ikkje opp i andre fag/institutt sine opplegg, sjølv om bachelorprogrammet blir presentert som eit samarbeid på tvers av faga. Studentane som kjem ut av denne typen fagopplæring, står dessutan svakare enn studentane som har følgd det einskilde faget frå start til mål.

Eter mi vurdering ville det vere meir produktivt og meir tenleg for studentane å snu dette studiet heilt om: Å la studentane ta det standardiserte studieløpet til bachelor i det einskilde faget inklusive bacheloroppgåva. Studentar som har fullført bachelor i eit av dei fire faga, kunne så få tilbod om førsteårsemna i det som no er bachelorprogrammet i utviklingsstudiar, som eit tillegg til bachelorstudiet. Eit slikt tillegg, med eigne eksamenspapir, kunne representere avslutninga på det akademiske studiet, eller ein pause før studenten begynner på masterstudiet i sitt fag. Men dette opplegget kunne sjølvsagt ikkje bli kalla «Bachelorprogram i utviklingsstudiar». Eit anna alternativ kunne vere at den noverande innføringa i utviklingsstudiar (1. året), i nært samarbeid mellom dei fire faga, blir utvida til eit masterstudium basert på bachelorgrad i eit av faga

Karaktersettinga

Eg har fått tilsendt fire eksamenssvar frå eksamen i GLOB 101, 1. desember 2011.

Kandidatane skulle velje ei av to oppgåver. Eit av svara er på oppgåve 1, dei tre andre på oppgåve 2.

Her saknar eg den obligatoriske sensorvegleiinga.

Begge oppgåvene lyder: «drøft, gjennom eksempel frå pensum». Stort sett hentar studentane fram relevante eksempel, men drøftingane er gjennomgåande relativt svake. Det verkar som om studentane ikkje har fått tilstrekkeleg analytisk trening.

Svaret på oppgåve 1 har fått karakteren A. Etter mitt skjønn burde karakteren ha vore B fordi svaret ikkje held analytisk mål for ein A.

Eit av svara på oppg. 2 har fått karakteren B. Men svaret er analytisk svakt og burde etter mitt skjønn ikkje fått betre karakter enn C.

Det andre svaret på oppg. 2 har fått karakteren C. Det er analytisk relativt sterkare og kunne ha fortent karakteren B.

Det tredje svaret på oppg. 2 har fått karakteren D. Det er svakt både analytisk og når det gjeld å bruke eksempel frå pensum. Det burde ha fått karakteren E, kanskje F.

Samla sett syns eg at karakterane er lagt litt høgt oppe på skalaen.

*

Det kan passe å runde av med sluttorda i den førre rapporten: Eg ser for meg at programstyret for utviklingsstudiar i nært samarbeid med studentane sitt fagutval må spele ei svært aktiv rolle uavhengig av institutta sine faglege særinteresser for å få til ei betring av dette studiet.

NTNU, Trondheim 29. juni 2012

Rune Skarstein